

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Центр мовної підготовки та мовної сертифікації

ЗАТВЕРДЖЕНО
Вченою радою ОНУ імені І. І. Мечникова
Голова Вченої ради
Ректор Вячеслав ТРУБА
(протокол № 2 від 10.09.2024 року)

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

**ДЕРЖАВНА МОВА
В КОНТЕКСТІ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Одеса
2024

ПЕРЕДМОВА

Навчальну програму розроблено згідно з вимогами Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» та відповідно до «Програми іспиту на рівень володіння державною мовою особами, які зобов'язані володіти державною мовою та застосовувати її під час виконання службових обов'язків».

Іспит на рівень володіння державною мовою особами, які зобов'язані володіти державною мовою та застосовувати її під час виконання службових обов'язків, визначає обсяг знань з української мови та перевіряє комунікативну компетентність особи, її лексичний діапазон, ступінь вправності у застосуванні граматичних структур, а також обізнаність зі стратегіями ведення усного та письмового офіційного спілкування, які відповідають рівню вільного володіння державною мовою першого ступеня та рівню вільного володіння державною мовою другого ступеня відповідно до Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» з урахуванням рекомендацій Ради Європи з мовної освіти.

Програма іспиту засвідчує зміст і обсяг знань, умінь та навичок з української мови, які забезпечують її використання як засобу успішної комунікації в офіційній сфері. Під час іспиту особи, які зобов'язані володіти державною мовою та застосовувати її під час виконання службових обов'язків, мають продемонструвати високий рівень сформованості комунікативної компетентності, яка виявляється у здатності вільно користуватися мовою в усіх видах мовленнєвої діяльності (читанні, слуханні, письмі, говорінні).

Комунікативна компетентність охоплює мовну, мовленнєву та соціокультурну компетентності й відображає здатність особи комплексно застосовувати широкий діапазон різноманітних вербальних і невербальних засобів спілкування в конкретних ситуаціях.

Мовна компетентність передбачає знання фонетичних, орфоепічних, лексичних, орфографічних, граматичних та стилістичних норм сучасної української мови.

Мовленнєва компетентність охоплює вміння сприймати та відтворювати інформацію.

Соціокультурна компетентність передбачає знання з історії, культури, українознавства, етикету тощо, а також вміння використовувати ці знання у процесі офіційного спілкування.

Керівник програми: Онищук Ірина Юріївна, кандидат філологічних наук, доцент, директор Центру мовної підготовки та мовної сертифікації ОНУ імені І. І. Мечникова.

Розробник програми: Кіщенко Алла Миколаївна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри прикладної лінгвістики ОНУ імені І. І. Мечникова.

1. ПРОФІЛЬ ПРОГРАМИ

Загальна інформація	
Офіційна назва програми	Навчальна програма з підготовки до складання іспиту на рівень володіння державною мовою (українською)
Назва структурного підрозділу (кафедра, факультет, навчально-науковий інститут тощо)	Центр мовної підготовки та мовної сертифікації ОНУ імені І.І. Мечникова
Обсяг (тривалість) програми в годинах та/або кредитах ЄКТС	180 годин 6 кредитів ЄКТС
Мова(и) викладання	Українська
Передумови навчання	Рівень володіння українською мовою А1 – А2
Мінімальна та максимальна кількість осіб у групі	10-15 осіб
Форми навчання та вартість	Очна / дистанційна, 3600 грн
Мета програми	
<p>Метою програми є підготовка до успішного складання іспиту на визначення рівня володіння державною мовою осіб, які зобов'язані володіти державною мовою та застосовувати її під час виконання службових обов'язків за рівнем С1-С2, забезпечивши їх знаннями й навичками, необхідними для досягнення цього рівня відповідно до Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Завданням є досягнення високого рівня сформованості комунікативної компетентності, яка проявляється в здатності вільно користуватися мовою в усіх видах мовленнєвої діяльності (читанні, слуханні, письмі, говорінні) насамперед для продуктивного спілкування під час виконання службових обов'язків, розширення лінгвістичних та соціокультурних знань, формування впевненості щодо використання мови як засобу спілкування, освіти й розвитку особистості слухача на основі інтегрованого предметно-мовного підходу.</p>	
Компетентності, що вдосконалюються / набуваються <i>(із урахуванням Національної рамки кваліфікацій)</i>	

Інтегральна компетентність	ІК	Здатність вирішувати складні спеціалізовані питання, завдання та практичні проблеми у відповідній галузі під час виконання службових обов'язків.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК1	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
	ЗК2	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
	ЗК3	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
	ЗК4	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
	ЗК5	Здатність працювати в команді та автономно, взаємодіяти з керівництвом, колегами та партнерами.
	ЗК6	Здатність до пошуку, аналізу й оцінки інформації, необхідної для вирішення професійного та особистісного розвитку. Набуття навичок з інтерпретування інформації в усній формі та реферування її письмово.
	ЗК7	Здатність використовувати інформаційно-комунікаційні технології для вдосконалення професійної діяльності.
	ЗК8	Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях з урахуванням міжкультурних аспектів комунікації.
	ЗК9	Здатність систематично виконувати домашні завдання, робити доповіді, реферати, проектні роботи будь-якого типу.
	ЗК10	Здатність розуміти й поважати різноманітність і мультикультурність суспільства.
Фахові компетентності (ФК)	ФК1	Здатність використовувати у професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.
	ФК2	Здатність вільно, гнучко й ефективно використовувати українську й іноземні мови в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і реєстрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному) для вирішення комунікативних завдань у різних сферах

	життя.
ФК3	Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для вирішення професійних завдань.
ФК4	Усвідомлення засад і технологій створення текстів різних жанрів і стилів державною та іноземною (іноземними) мовами.
ФК5	Здатність до організації ділової комунікації.
ФК6	Здатність до використання мовленнєвих технологій впливу в практичній діяльності.
ФК7	Знання загальноприйнятих норм поведінки і моралі у міжособистісних та професійних стосунках і створення умов для їх дотримання під час процесу комунікації в професійній діяльності, ведення ділових переговорів, укладання угод тощо.
Результати навчання: знання, уміння / навички	
ПРН1	Володіння комунікативною компетентністю, яка засвідчує здатність особи, зобов'язаної володіти державною мовою та застосовувати її під час виконання службових обов'язків, вільно користуватися українською мовою в усіх видах мовленнєвої діяльності (читанні, слуханні, письмі, говорінні) та реалізовувати комунікативні наміри через сприймання, продукцію, інтеракцію або медіацію (зокрема усну або письмову).
ПРН2	Володіння повним переліком знань, умінь та навичок з усіх видів мовленнєвої діяльності; розуміння без утруднень всього почутого або прочитаного; здатність вилучати інформацію з різних усних чи письмових джерел, узагальнювати її та робити аргументований виклад у зв'язній формі, доречно використовуючи будь-які мовні виражальні засоби на всіх рівнях мовної системи (від фонетики до синтаксису та стилістики).
ПРН3	Застосування державної мови в усному й письмовому професійному спілкуванні під час виконання службових обов'язків та в інших комунікативних ситуаціях відповідно до цілей спілкування в межах тієї чи тієї діяльності.
ПРН4	Застосування державної мови в усній та письмовій формах, у жанрово-стильових різновидах і регістрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному) для розв'язання комунікативних завдань у різних сферах життя.

ПРН5	Володіти навичками розробки та реалізації різного типу проектів в гуманітарно-організаційній, мас-медійній та комунікативній сферах, що передбачають використання іноземної мови.
Особливості програми	
Цільова аудиторія слухачів	<ul style="list-style-type: none"> - здобувачі вищої освіти (усіх рівнів); - науково-педагогічні працівники закладів вищої освіти; - особи, що є представниками різних галузей
Найменування замовника	
Академічні, професійні можливості за результатами опанування програми	<ul style="list-style-type: none"> - здобуття вченого звання: старший науковий співробітник, доцент, професор; - призначення, обрання чи переобрання на посаду; - виконання службових обов'язків; - програми обміну; - стажування.
Інше	

2. СТРУКТУРА ПРОГРАМИ

№ з/п	Компонент програми	Кількість кредитів
1	Читання й розуміння.	1,5
2	Слухання.	1,5
3	Письмо.	1,5
4	Говоріння.	1,5
	Разом	6

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

№ з/п	Тема заняття	Години	Сам. робота
1	Спрощення та чергування звуків. Уподібнення. Наголос. Орфоепічні норми сучасної української мови. Типи орфоепічних помилок. Слухання. Читання й розуміння. Письмо. Говоріння.	4	6
2	Основні поняття орфографії. Принципи українського правопису. Проблеми українського правопису. Слухання. Читання й розуміння	4	6

	Письмо. Говоріння.		
3	Слово як одиниця лексичного рівня мови. Лексичне значення слова. Лексична сполучуваність. Помилки слововживання. Калькування й кальки. Типи лексичних кальок. Активна й пасивна лексика. Застаріла лексика: історизми (матеріальні архаїзми) й архаїзми (стилістичні архаїзми). Неологізми, їхні різновиди та шляхи появи в мові. Багатозначність слова (полісемія). Явище омонімії. Лексична омонімія в українській мові. Слухання. Читання й розуміння. Письмо. Говоріння.	4	6
4	Пароніми в українській мові. Пароніми на різних мовних рівнях. Синонімія як фундаментальний тип відношень мовних одиниць. Системно-мовні та ситуативно-мовленнєві синоніми, їхня роль у текстотворенні. Антонімія. Мовні типи антонімів. Лексичні антоніми, їх значення. Слухання. Читання й розуміння. Письмо. Говоріння.	4	6
5	Стилістична диференціація лексики української мови. Стилістично нейтральна (міжстильова) та стилістично забарвлена лексика. Фразеологізми. Особливості використання фразеологічних одиниць. Різновиди. Слухання. Читання й розуміння. Письмо. Говоріння.	4	6
6	Морфологічні норми. Іменник. Труднощі визначення роду іменника: рід невідмінюваних іншомовних слів, аббревіатур, рід іменників на позначення професії, роду заняття тощо. Однина та множина іменників. Однинні іменники. Множинні іменники. Слухання. Читання й розуміння. Письмо. Говоріння.	4	6
7	Категорія відмінка. Складні випадки відмінювання іменників (давальний відмінок, родовий відмінок однини чоловічого роду, кличний відмінок, родовий відмінок множини тощо; особливості функціонування родового і знахідного відмінків у перехідних дієсловах). Утворення імен по батькові. Відмінювання прізвищ. Узгодження категорій роду, числа, відмінка з прикметниками. Слухання. Читання й розуміння. Письмо. Говоріння.	4	6

8	<p>Прикметник. Вищий і найвищий (другий) ступінь порівняння. Якісні прикметники, які не творять ступенів порівняння. Функціонування синтетичної та аналітичної форм ступенів порівняння прикметників у ділових паперах. Говоріння.</p> <p>Займенник. Групи займенників за значенням та їхні семантико-граматичні особливості. Відмінювання займенників. Вживання особових форм у різних видах документів. Уникнення двозначності, мовної недостатності в реченнях. Слухання. Читання й розуміння. Письмо. Говоріння.</p>	4	6
9	<p>Числівник. Відмінювання:</p> <ul style="list-style-type: none"> - відмінювання родових форм порядкових числівників із закінченням -ий, -а, -е; - відмінювання складених порядкових числівників у поєднанні з іменником; - відмінювання складених кількісних числівників. <p>Типові помилки у відмінюванні. Узгодження числівників з іменниками. Правила фіксації числівника в ділових документах. Слухання. Читання й розуміння. Письмо. Говоріння.</p>	4	6
10	<p>Дієслово. Дієслівні форми: інфінітив, особові форми, дієприкметник, дієприслівник, безособові форми на -но, -то. Категорія особи й числа. Категорія часу. Категорія способу. Використання дієслівних форм у діловому тексті. Наголошування дієслів. Слухання. Читання й розуміння. Письмо. Говоріння.</p>	4	6
11	<p>Дієприкметник і дієприслівник як форми дієслова. Синтаксичні функції дієприкметника. Активні та пасивні дієприкметники. Граматичні категорії дієприслівника та граматичні засоби їхнього вираження.</p> <p>Помилки у творенні дієприкметників. Слухання. Читання й розуміння. Письмо. Говоріння.</p>	4	6
12	<p>Службові частини мови. Прийменник. Проблеми вживання прийменників ПО, ПРИ. Сполучник. Частка. Правопис часток. Слухання. Читання й розуміння. Письмо. Говоріння.</p>	4	6
13	<p>Словосполучення. Творення словосполучень в українській мові за особливостями дієслівного керування, з прийменниками, узгодження,</p>	4	6

	прилягання. Відповідники російських конструкцій. Слухання. Читання й розуміння. Письмо. Говоріння.		
14	Речення. Просте речення. Різновиди простих речень за метою висловлювання, емоційністю, ускладненістю. Односкладні речення. Складне речення. Різновиди складних речень. Уживання сполучників підрядності / займенників для визначення мовної недостатності / надмірності. Слухання. Читання й розуміння. Письмо. Говоріння.	4	6
15	Синтаксичні норми сучасної української мови. Синтаксичні особливості ділових паперів. Вимоги до побудови та використання однорідних членів речення. Особливості погодженості присудка з підметом. Керування як тип синтаксичного зв'язку. Складні випадки дієслівного керування. Слухання. Читання й розуміння. Письмо. Говоріння.	4	6
16	Поняття про документ. Функції документа. Класифікація документів. Правила оформлення документів: оформлення сторінки, розміщення тексту, технічні норми щодо переносу, нумерації, рубрикації тощо. Основні реквізити, їхня характеристика та норми застосування. Вимоги до тексту документів. Характеристика найуживаніших ділових паперів і вимоги до їхнього оформлення. Слухання. Читання й розуміння. Письмо. Говоріння.	4	6
17	Стилї української мови (розмовно-побутовий, офіційно-діловий, науковий, публіцистичний, художній, епістолярний, конфесійний). Стилїстичні засоби фонетики. Засоби милозвучності (чергування прийменників <i>у – в</i> , чергування сполучників <i>і – й</i> , варіанти прийменників <i>з, зі, із</i> , чергування <i>у – в</i> на початку слова). Стилїстичні засоби лексики (антоніми, синоніми, омоніми, застарілі слова (архаїзми та історизми), індивідуально-авторські неологізми, діалектизми, професіоналізми (у межах обраного фаху), канцеляризми, епітети, зокрема метафоричні епітети, метафора, уособлення, перифраз, метонімія, гіпербола, евфемізми, скорочення й аббревіатури, зменшувально-	4	6

	пестливі форми, згрубілі форми, складні та складноскорочені слова, звуконаслідування, нейтральна та стилістично забарвлена лексика). Стилістичні засоби синтаксису (звертання, еліпс, повтор, порівняння, уточнення, елементи структурування тексту (вставні слова), риторичні питання). Слухання. Читання й розуміння. Письмо. Говоріння.		
18	Уміння створювати текст певного стилю та жанру за планом. Уміння трансформувати текст з одного стилю в інший (наприклад, науковий – у науково-популярний, офіційний – у публіцистичний). Уміння створювати вторинні тексти (наприклад, реферати, конспекти, повідомлення, довідково-інформаційні тексти). Слухання. Читання й розуміння. Письмо. Говоріння.	4	6
	Разом	72	108

4. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

1. Комунікативний метод (монологічне мовлення: відтворення тексту, публічний виступ; діалогічне мовлення: обговорення на актуальні теми; дискусії, суперечки).
2. Викладання з підтримкою: демонстрація, ілюстрація, розповідь, бесіда.
3. Практичні вправи з лексики, граматики, орфографії, синтаксису, написання есе за обраною темою.
4. Робота з літературою та цифровими ресурсами.

5. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

1. Усне опитування: індивідуальне опитування під час занять.
2. Тестовий контроль протягом курсу.
3. Метод самоконтролю.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Данчук Ю. В. Українська, що надихає. Говоримо й пишемо правильно. Харків : Вид. група «Основа», 2023. 127 с.
2. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> (дата звернення 01.09.2024)
3. Пентилюк М. І., Маруніч І. І., Гайдаєнко І. В. Ділове спілкування та культура мовлення : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 224 с. URL : <https://goo.su/HwKfUMq> (дата звернення 01.09.2024)

4. Підгурська В. Ю. Культура фахового мовлення: Навчальний посібник. Житомир : Вид-во ЖДУ імені І. Франка, 2017. 200 с. URL : <http://eprints.zu.edu.ua/33161/> (дата звернення 01.09.2024)
5. Пасинок В. Г. Основи культури мовлення : навч. посіб. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. 228 с. URL : <http://surl.li/ehlqj> (дата звернення 01.09.2024)
6. Плющ М. Я. Граматика української мови. Морфеміка. Словотвір. Морфологія. Підручник. 2е видання, доповнене. К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. 328 с.
7. Седойкіна Т. М. Граматика української мови в таблицях та тестах : навч.-метод. посібник. Харків : Цифра Принт, 2021. 124 с.
8. Терещенко В., Головань Г., Сергєєва Н., Кривопуст Н. Українська мова. Комплексна підготовка до ЗНО. Київ: Генеза, 2021. 256 с.
9. Український правопис; НАН України. Київ : Наук. Думка, 2019. 391 с.

Інформаційні ресурси

1. Безкоштовний курс «Українька за 27 уроків» на Prometheus URL : <https://courses.prometheus.org.ua/courses/coursev1:Prometheus+UKR101+2020/about> (дата звернення 01.09.2024)
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ URL : Перун, 2003. 1440 с. + CD. URL : <https://archive.org/details/velykyislovnyk> (дата звернення 01.09.2024)
3. Електронний підручник з сучасної української мови URL : <http://www.linguist.univ.kiev.ua/WINS/pidruchn/> (дата звернення 01.09.2024)
4. Інформаційно-пошукова система «Український правопис» на базі чинного правопису URL : <http://newpravopys.mova.info/pravopys.aspx> (дата звернення 01.09.2024)
5. Коректор граматики та орфографії on-line URL : <https://languagetool.org/uk/> (дата звернення 01.09.2024)
6. Культура мови на щодень / уклад. Н. Я. Дзюбишина-Мельник та ін. URL : <http://maidan.org.ua/arch/mova/1205185431.html> (дата звернення 01.09.2024)
7. Лайфхаки з української мови URL : <https://ukr-lifhacks.ed-era.com/> (дата звернення 01.09.2024)
8. Лінгвістичний портал української мови mova.info URL : <http://www.mova.info> (дата звернення 01.09.2024)
9. Національна платформа з вивчення української мови Міністерства культури та інформаційної політики України URL : <https://speakukraine.net/> (дата звернення 01.09.2024)
10. Одинадцятитомний «Словник української мови» (СУМ-11) URL : <http://www.sum.in.ua> (дата звернення 01.09.2024)
11. OnlineCorrector URL : <https://onlinecorrector.com.ua/uk/> (дата звернення 01.09.2024)
12. Онлайн-коректор Мова. ДНК нації URL : <https://ukr-mova.in.ua/> (дата звернення 01.09.2024)

13. Офіційний сайт української мови URL : <https://ukrainskamova.com/> (дата звернення 01.09.2024)
14. Портал української мови та культури URL : <https://slovnyk.ua/> (дата звернення 01.09.2024)
15. Публічний електронний словник української мови URL : <http://ukrlit.org/slovnyk> (дата звернення 01.09.2024)
10. Мовний проєкт Р.І.Д. URL : <http://rid.ck.ua/> (дата звернення 01.09.2024)
11. Російсько-українські словники онлайн URL : <https://r2u.org.ua/> (дата звернення 01.09.2024)
12. Словопедія URL : <http://slovopedia.org.ua> (дата звернення 01.09.2024)
13. Словник. Багатомовний URL : <https://www.slovnyk.org/> (дата звернення 01.09.2024)
14. Словотвір. Майданчик для перекладів запозичених слів URL : <https://slovotvir.org.ua/> (дата звернення 01.09.2024)
15. Тренажер з правопису української мови URL : <https://webpen.com.ua/> (дата звернення 01.09.2024)
16. Український лінгвістичний портал: словники України on-line URL : <https://lcorp.ulif.org.ua/dictua/> (дата звернення 01.09.2024)
17. Українські словники on-line на сайті rozum.org.ua URL : <http://www.rozum.org.ua> (дата звернення 01.09.2024)